

Solfångare förbättrar livskvaliteteten

TEXT & BILD: MATHIAS LUTHER

Solpaneler som alstrar ström säljs till allt fler sommarstugor. Men med dagens elpriser lönar de sig sällan för fast boende. Mera intressanta är då solfångare som levererar värmeenergi.

Bröderna Kim och Tommy Strandells företag Strandells El på Kimitoön hör till föregångarna ifråga om solfångare.

–Nu säljer varje rörmontör solfångare men då vi började var vi nästan ensamma i hela södra Finland, säger Tommy Strandell.

I SLUTET AV 1990-talet började han med hjälp av litteratur från Sverige sätta sig in i solfångarteknologin. Så hittade han i Helsingfors ett lager avlagda solfångare som använts vid ett experiment med lagring av solvärme i berggrunden.

Han köpte 150 solfångare och sålde dem vidare till kunder i trakten.

–Därför är Kimitoön ganska välförsedd med solfångare, säger han.

När det lagret var slut startade Strandells egen produktion av solfångare. Senare övergick man till att importera dem från Sverige, och nu har man på grund av den höga kursen för kronan övergått till en finsk leverantör.

I EN SOLFÅNGARE värmer solen upp en lösning av vatten och glykol som transporterar värmen till en cistern.

–Solfångare är speciellt attraktiv för den som eldar med ved eller pellets, säger Tommy Strandell.

Ett tillräckligt stort system kan ge varmvatten under hela sommaren och ett tillskott till husets uppvärmning under våren och hösten. Det betyder att man helt kan stänga av eller låta bli eld-

ningen under flera månader. Varken ved eller pellets är ändå riktigt optimala vid låg effekt.

–Det kan också kännas lite galet att elda och sprida värme från pannrummet då det är 30 grader varmt ute, säger Strandell.

STRANDELLS KUNDER är inte helt övertygade om att deras solfångare har betalat sig. Men de har ändå "lönat sig", det är fråga om mera än ekonomi på kort sikt.

–Det förbättrar livskvaliteten, säger Anders Backas i Koddböle som år 2003 skaffade sina tio värmepaneler från Strandells. Första året familjen duschade med solvärt vatten var 2004.

Investeringen var "en smäll" men efter det har systemet levererat all värme som behövs under sommarmånaderna och hjälpt till under våren.

–Som tidigast har jag märkt att automatiken har satt igång en solig söndag i februari, säger Backas.

På sommaren övertar solfångarna hela jobbet. Han har sina solfångare på marknivå.

–Det här med att klättra på taket för att kontrollera är inte för mig, säger han.

Backas blev inspirerad till satsningen då han en sommardag kände hur solen gassade på verkstadsdörren – till ingen nytta.

Nu är han inspirerad att sikta på nästa energiform, vindenergi. Gården har ett bra läge på en liten ås mellan två stora fält.

–Man skall nog ta tillvara vad naturen ger, säger han.

Det kommer också andra att göra i stor skala inte långt därifrån. Det är några kilometer till de områden i Påvalsby och Nordanå som landskapsförbundet nyligen konstaterade att är lämpliga för vindkraftverksparker. Backas tycker att de gärna får byggas.

–Absolut. Det finns ingen annan möjlighet, säger han.

EN ANNAN VÅN har sol- och vindenergin fått i Magnus Bergholm, som bor granne med Strandells i Nivelax. Han har sju av de begagnade solfångare som Strandells förmedlade i början av 2000-talet och de har fungerat utmärkt.

▲ Tommy Strandell jobbar mycket med offerter på alternativa energianläggningar. Familjeföretaget har på tio år lyckats sprida en hel del solfångare till hushållen på Kimitoön.

► Anders Backas är nöjd med sin solfångaranläggning som gjort livet lättare åtminstone under sommarhalvåret. © Mathias Luther.

▲ Solfångarna behöver inte vara uppe på taket om det finns en solig plats på marken. För underhåll och rengöring är det enklare att ha dem på marken, tycker åtminstone Anders Backas. © Mathias Luther.

Bergholm har gjort ett litet redskapsförråd bakom panelerna som på det sättet får fungera som tak.

– Mera sådant bara, det är min åsikt, säger han glatt.

– Tänk vad man kunde göra för den förnybara energin om allt skulle tas tillvara.

Bergholms driver tillsammans med sonen Fredrik och dennes familj både inkvartering, catering och golf på gården Bjärkas. Magnus Bergholm var från början inställd på att dimensionera värmesystemet rejält.

Speciellt vattentanken kan inte vara för stor, tänkte han och tog en 6000 liters tank, flera gånger för stor enligt alla normer.

– Men jag tänkte att det inte kan göra någon skada. Får man energin i bytten så är den där sedan.

EN STÖRRE TANK värms långsammare men det ser Bergholm som en fördel. Den tar emot värme längre eftersom skillnaden mellan solfångarens och cisternens temperatur inte krymper så snabbt. Den kyls inte av så snabbt.

Begränsningen är att den inte så lätt ger vatten som är tillräckligt hett för tappvatten.

– Många tycker att man skall ha de här för det heta vattnet, men jag tycker att de kanske är ännu bättre för sådant som kräver låga temperaturer. Golvvärme skulle vara idealiskt.

Också Bergholm har fått blodad tand.

– Det är inte så mycket fråga om ekonomi utan om ren nyfikenhet. Jag vill se vad man kan göra.

Också han funderar nu på vindkraft som nästa steg. Han väntar på att den svenska konstruktionen Energy Tower skall bli kommersiellt tillgänglig. Det är ett slags cylindriskt vindkraftverk för användning på marknivå eller hustak.

– När vi har turister här skulle det nog vara roligt att kunna säga att strömmen kostar sedan ingenting.

SOLVÄRMARENS största svaghet är förstås att de levererar mest värme då det behövs minst. Men man kan inrikta sig på att använda dem i två olika lägen: sommartid för att producera det varma tappvattnet och vår och höst för att bidra till husuppvärmningen, men då inte producera varmvatten.

Tommy Strandell gör det genom att ha två olika stora cisterner. Sommartid får solfångaren hettat upp vattnet i en mindre cistern på 700 liter som

ger tappvarmvattnet. Vår, höst och vinter kopplas solfångaren till en 1500 liters cistern där den bidrar till värmen för huset.

Vätske-cirkulationen i solfångarna styrs av termostater och drivs av en pump. Termostaten startar pumpen först då solfångaren är märkbart varmare än förrådstanken.

Värmen kan överföras en kopparspiral inmonterad i cisternen, men om man inte har det så fungerar en plattvärmeväxlare i stort sett lika bra, säger Strandell. Den gör det lätt att ansluta solfångare till ett befintligt värmesystem då man inte behöver göra ingrepp i cisternen.

INGET HINDRAR att man placerar panelerna på marken bara solen kommer åt dem, bekräftar Tommy Strandell.

– Som längst har vi satt dem 45 meter från huset och sedan lett in värmen i kulvertar, säger han.

Planeringen är ganska fri. Det krävs inte byggnadslov eller andra myndighetstillstånd för solfångare, åtminstone på landsorten.

Men det finns stöd att få, påpekar Strandell.

– Man kan få det statliga stödet för energiförbättringar och så kan man göra hushållsavdrag för arbetskostnaderna, säger han.

ENERGISTÖDET är maximalt 20 procent och varierar från kommun till kommun. I föl fick Strandells kunder i Åboland 18-20 procent eller dubbelt så mycket som året innan.

Priset på ett system som kan försörja ett bostadshus med varmvatten under sommarmånaderna beräknar Tommy Strandell till grovt taget 3500 euro inklusive arbete. Då utgår han från tre paneler à två kvadratmeter, men som exempen från kunderna visar kan man också ha nytta av betydligt flera. ♦

Artikelförfattaren

Mathias Luther är frilansjournalist.

Adress: Böleåkergratan 26, FIN-20300 ÅBO

Tfn: +358 40 740 3151

e-post: luther@infopr.fi

www.infopr.fi

Fårnäringen återuppväcks

TEXT & BILD: MATHIAS LUTHER

Alla får vara med. Det är ett rättesnöre då man samlar människor med intresse för fårnäringen i Åboland, där man nu återuppväckt Skärgårdens fårklubb.

Man kan ha trehundra eller trettio eller tre får, eller inga alls. Det finns ju till exempel hantverkare som bara söker efter råmaterial som ull och fällar – de skall också kunna vara med, säger Charlotta Björklöf som är ordförande för nystartade Skärgårdens fårklubb.

DEN TIDIGARE åboländska fårklubben verksamhet dog ut 1998. Men i början av augusti möttes ett antal intresserade för att återuppliva föreningen. Tidpunkten är inte en slump.

– Nu har ju projektet Knowsheep startat. Då kan man liksom stå på medarna och åka med, säger Charlotta Björklöf.

Det finns också ett nytt intresse för fårnäringen. Det finns både hantverkare och en växande efterfrågan på inhemskt färgött.

– Det har ringt 3-4 butiker det senaste halvåret och frågat om jag inte har något kött att sälja, då jag har så många djur. Men jag har inte! Jag försöker tipsa om den ena och den andra som kanske kan sälja men jag vet ju att de flesta redan har sina egna kunder.

KNOWSHEEP är ett EU-finansierat treårigt projekt som skall utveckla fårnäringen i Åboland och på Dagö, Ösel och Lahemaa i Estland. Det startade i början av året med en budget på en miljon euro och projektledaren Sonja Tobiasson är stationerad i Korpo.

Tobiasson, själv tidigare fårfarmare, var gudmor för fårklubben nystart och förberedde den med att i våras samla en arbetsgrupp som sedan samman kallade föreningens grundande möte i augusti i år.

Vid det mötet blev Charlotta ordförande medan Jukka Tobiasson, Mårten Forss och Markus Karlsson blev övriga styrelsemedlemmar. Föreningen är inte registrerad och har inte heller ännu någon fastslagen medlemsavgift, medlemslista eller webbsida.

– Vi hoppas att folk tar kontakt och berättar vad de tycker att den här föreningen skall göra, säger Charlotta Björklöf.

ENLIGT UPPGIFTER från Knowsheep finns det ett fyrtiotal fårfarmare i Väståboland och de har omkring 1 100 djur.

För många är fårfarmning en hobby eller bisyssla. För Charlotta Björklöf som har trettio tackor plus lamm och baggar är det huvudsyssla.

– Det är inte för att man blir rik. Men det är den här friheten, säger hon medan hon strövar över en av de mera natursköna uddarna på Ytterholm med en blick ut mot havsbandet.

Den här regniga dagen har de sökt sig bort från sina vanliga öppna hagar och vi får traska runt hela holmen innan vi siktar en flock på ett tiotal baggar på en strandäng.

– Det här är en av de frustrerande sakerna med får. När man far ut för att hämta dem från en ö så hittar man inte dem. Och då har man kanske väntat ut blåsten i flera dagar för att kunna åka ut.

Charlotta Björklöf har sina får på nio olika holmar. Där livnär de sig och sysslar samtidigt med det som nämns som en av huvudmotiveringarna för projektet Knowsheep, vården av kulturbiotoper.

DEN NYA ORDFÖRANDE har själv några konkreta tankar om vad fårklubben kan göra.

– Vi ordnar exkursioner så att fårintresserade kan åka tillsammans för att se något som kanske inte intresserar den egna familjen eller andra vänner.

Evenemanget Pässi ja brändi på lantbruksinstitutet i Tuorla den 23 september var det första försöket, säger hon.

MED SAMVERKAN kunde fårägare kanske få ut något av ullen också. Nu är det svårt eftersom man skall kunna leverera tjugo kilo av samma slags ull till ett spinneri om man i retur vill ha garn av sin egen ull, och de vill de flesta. Men med små besättningar får man inte på rimlig tid ihop tjugo kilo ull.

– Kanske folk kunde ge med sig så mycket att de gick med på att grannens ull kan åka i samma sats. Då får tillbaka garn gjort av ull som åtminstone är från samma skärgård, säger Charlotta.

Ett annat problem i småskaligheten är att det inte finns något slakteri i Väståboland. Det närmaste är på Kimitoön – fågelvägen nära men i praktiken bakom flera timmars resväg. Charlotta Björklöf hoppas att man kunde göra något åt det, fast hon inte vet exakt vad. ♦

▲ Charlotta Björklöf hoppas att den nya föreningen ger fårfarmarna i Åboland möjlighet att samarbeta och utveckla näringen.
© Mathias Luther.

Artikelförfattaren

Mathias Luther är frilansjournalist.

Adress: Böleåkergratan 26, FIN-20300 ÅBO

Tfn: +358 40 740 3151

e-post: luther@infopr.fi

www.infopr.fi

